

Ślepowron *Nycticorax nycticorax*

2018-10-03

rząd: brodzące, rodzina: czaplowate; podrodzina: ślepowrony.

W Polsce gatunek objęty ochroną ścisłą, wymagający ochrony czynnej, wpisany do polskiej czerwonej księgi zwierząt, która określa go jako gatunek mniejszego ryzyka, ale wymagający szczególnej uwagi. W skali Europy uważany za gatunek zagrożony z racji zmniejszania się liczebności populacji.

W słowiańskich wierzeniach ślepowron odgrywał rolę psychopomposa czyli przewodnika dusz towarzyszącego zmarłym w drodze przez rzekę oddzielającą świat żywych od umarłych. Łacińska nazwa oznacza dosłownie „nocny kruk” i tak też, jako nocny odpowiednik kruka, pojmowano go w wielu kulturach. Ślepowron to ptak tajemniczy – w dzień ukrywa się w gęstych zaroślach, które najchętniej opuszcza po zmroku. To właśnie nocne życie zadecydowało o nazwie ptaka. Ludzie widząc drzemiącego ślepowrona ukrytego wśród roślinności w ciągu dnia, uznali go za „ślepego”. Drugi człon nazwy gatunkowej pochodzi od tego, że jego głos przypomina krakanie wrony - gardłowe „croak”.

Jak wygląda?

Ślepowron jest ptakiem mniejszym od czapli siwej, o opływowym ciele i wymiarach od 58 do 65 cm. Ma bardzo charakterystyczną sylwetkę z głową „wciągniętą” w tułów i dość krótkimi nogami. Samice i samce wyglądają podobnie, różnią się tylko wielkością ciała. U dorosłych ptaków czarna głowa ozdobiona jest dwoma lub trzema białymi, długimi piórami, sięgającymi do połowy pleców. Wierzch ciała również jest czarny, z zielonym połyskiem, który staje się bardziej intensywny w szacie wiosennej. Skrzydła i ogon są niebieskoszare, spód ciała jaśniejszy od nich, a czoło, policzki i kuper białe. Czarna maska obejmuje czerwone oko, łącząc je z czarnym dziobem. Nogi na początku okresu lęgowego malinowoczerwone, przez resztę roku są żółtawe.

Młode ślepowrona różni się od rodziców, jest ciemnobrązowe z białym nakrapianiem na wierzchu ciała i zielonkawę z ciemnobrązowym strychowaniem na spodzie, oczy ma pomarańczowobrązowe, nogi żółtozielone i wyglądem przypomina bąka. Zimą, w wyniku częściowego pierzenia, całe ciało młodych ptaków uzyskuje szarobrunatne zabarwienie, znacznie ciemniejsze z wierzchu. W drugiej szacie wiosennej przypominają już dorosłego ptaka.

Gdzie wychowuje młode?

Ślepowrony swoje legi prowadzą tylko w kilku lokalizacjach na terenie kraju. Jedynym stałym rejonem ich występowania jest dolina górnej Wisły, gdzie skupia się większość populacji tego gatunku w Polsce (miejsce lęgu i migracji). Krajowa populacja liczy około 1000 par. Ślepowrony zamieszkują głównie wyspy, które zostały wytypowane do przeprowadzenia działań w projekcie, zlokalizowane w czterech obszarach Natura 2000.

Gniazdują kolonijnie, czasami w towarzystwie innych gatunków czapli i mew, w krzewach porastających wyspy na zbiornikach wodnych lub w gęstych, rozległych i trudno dostępnych nadrzecznych zaroślach i zadrzewieniach wierzbowych. Kolonie liczące nawet ponad 100 gniazd, zlokalizowane są w miejscach, gdzie w promieniu 5 km znajduje się co najmniej 500 ha terenów żerowiskowych (np. słodkowodne zbiorniki wodne).

Jak mieszka?

Gniazdo ślepowrona to płaska platforma z cienkich gałązek, bez wyściółki, o średnicy około 20-30 cm. Gniazda te budowane w gęstych zaroślach, na krzewach, głównie wierzby i bzu czarnego, na wysokości ok. 3 m nad ziemią, rzadziej na wyższych drzewach. Okres lęgowy ślepowrona w koloniach, w dolinie górnej Wisły może być bardzo rozciągnięty. W dużych koloniach ptaki przylatują nawet na początku kwietnia, a pisklęta mogą kluć się już w maju, natomiast w mniej licznych, nowych zniesienie jaj następuje dopiero w lipcu. Większość ptaków przystępuje do lęgów po raz pierwszy w trzecim lub czwartym roku życia. Dorosła samica zazwyczaj przystępuje do jednego lęgu w roku, w trakcie którego składa od 3 do 5 jaj. Inkubacja trwa 21 – 22 dni, a jaja wysiadują oba ptaki z pary. Pisklęta początkowo są nieopierzone i mają zielonkawoszarą skórę. Pierwsze pióra są bezowe, a nogi zielonożółte. Młode ślepowrony przebywają w gnieździe przez około 20 dni po wylęgu. Karmione są przez oboje rodziców przez 40-50 dni, aż do momentu osiągnięcia zdolności lotu.

Jak żyje?

Ślepowron prowadzi nocny tryb życia. W ciągu dnia odpoczywa w ukryciu na drzewach i krzewach, ożywia się o zmierzchu, wtedy wylatuje na żer. W okresie lęgowym jest gatunkiem towarzyskim. Poza nim żyje samotnie, żeruje pojedynczo, ustanawiając indywidualne terytoria łowieckie.

Pokarmem ślepowronów są płazy, ryby i owady, które chwytą, brodząc lub czatując w płytkiej wodzie. Zjada także skorupiaki, jaszczurki, małe ssaki, zaskrońce, ślimaki, pająki, pijawki i małe ptaki. Młode ptaki karmione są pokarmem na wpół przetrawionym i zwróconym przez dorosłe.

Ptak ten nie zimuje w Polsce, lecz przenosi się na ten czas do Afryki. W okresie przelotów ślepowron spotykany jest nielicznie, ale regularnie w całym kraju, zwłaszcza na południu. Przelot na zimowiska odbywa się szerokim frontem przez Morze Śródziemne i Saharę. Powrót na lęgowiska następuje w marcu i w kwietniu. Ptaki lecą nocą, rozpoczynając wędrówkę o zmierzchu. Wyjątkowo przeloty obserwowane były również w ciągu dnia. Ślepowrony lecą z maksymalną prędkością 65 km/h, pokonując w jednym odcinku do kilkuset kilometrów. W ciągu dnia odpoczywają i żerują. W trakcie wędrówki robią kilkutygodniowe postoje by uzupełnić zapasy energii na dalszą podróż. Przypuszcza się, że wędrówka do Sahelu (środkowa Afryka) zajmuje im kilka miesięcy.

Bibliografia:

- Tworek S., Cierlik G. 2004. *Nycticorax nycticorax* (L., 1758) – ślepowron. W: Gromadzki M. (red.) *Ptaki (część I). Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny*. Ministerstwo Środowiska, Warszawa. T. 7, s. 67-69.
- Bukaciński D., Bukacińska M., Betleja J. 2015. Rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*, Ślepowron *Nycticorax nycticorax* W: Chylarecki P., Sikora A, Cenian Z., Chodkiewicz T. (red.) *Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny*. Wydanie 2. GIOŚ, Warszawa, s.299-305; 354-358.
- Ledwoń M., Betleja J. 2015. Post-breeding migration of Night Herons *Nycticorax nycticorax* tracked by GPS/GSM transmitters. *Journal of Ornithology* 156: 313-316.